Ir a la versión castellana
.doc .htm .pdf

Versió catalana
.htm .doc

COM ARRIBAR A SER "DÉU"?

Els meus comentaris al capítol "*Jesús*" de EL DEVENIR DE UNA ILUSIÓN d'Alfredo Fierro (VI)

La resposta d'Alfredo Fierro
al meu anterior comentari

Apreciado Alfredo:

Ha estat com una "*setmana de difunts*". Dissabte vaig anar a Sant Cugat a l'enterrament d'un company -bon amic- jesuïta, un any més jove (això és, menys vell) que jo. Això vol dir que la mort (aquella "*germana*" cantada pel poeta d'Assís, el mateix que va enclaustrar una noia jove en un monestir de monges de clausura) ja m'està rondant.

Segueix el meu consell:
Els links per a una segona lectura

Clara d'Assís,
va ser enganyada per sant Francesc?

Al cementiri els jesuïtes em van decebre. Vaig recitar el *CANT ESPIRITUAL* de Joan Maragall, acabant-lo a

Ja ho sé que sou, Senyor; pro on sou, qui ho sap?
Deixeu-me creure, doncs, que sou aquí.

sense proclamar la darrera estrofa…

I quan vinga aquella hora de temença
en què s'acluquin aquests ulls humans,
obriu-me, Senyó', uns altres de més grans
per contemplar la vostra faç immensa.
Sia'm la mort una major naixença!

…estrofa que la censura de l'època el va obligar a afegir-hi.

Cap jesuïta va "*saltar*" per posar les coses al seu lloc. Potser també dubten, com el "*bueno y mártir*" de don Manuel, el d'Unamuno, d'aquesta "*una major naixença*"?.

Dilluns moria un amic d'aquí, del barri, força més jove que jo. Vaig acompanyar la família aquestes darreres hores. Dimarts al matí, funeral i enterrament, on vaig tornar a recitar Joan Maragall.

Pel funeral, em vaig barallar amb el capellà (un de tants vinguts de terres africanes) de la parròquia perquè no em va permetre fer una primera lectura no bíblica, cosa que en altres funerals, en altres parròquies, he fet. Ja sé que algú em podrà dir: "*Si no fas vida de parròquia, de què et queixes?*"

El text que hagués llegit

A la tarda d'aquest dimarts, reunió ja programada per començar a preparar el record, als quaranta anys de la seva mort, d'un capellà obrer de Tarragona. Dimecres vaig tornar al tanatori per un antic company de feina. I acabava aquesta "*setmana de difunts*" dijous amb una paella davant del mar en record d'una amiga que ens va deixar el 2008.

Seguim amb "*la lupa*" sobre el teu capítol. Hi ha una frase, ja citada al comentari anterior, que no ha de passar inadvertida:

> Es para admirar no tanto su figura sino cómo llegó a suceder que llegara a convertirse en Dios.

No cal aquí que em posi a citar autors, alguns dels quals ja han entrat a les nostres converses. Però em permetré repetir-me en dues o tres cosetes.

Al teu DESPUÉS DE CRISTO tens, entre les cites d'Ernst Renan, aquesta:

> ¡Divino poder del amor! ¡Sagrados momentos en que la pasión de una alucinada da al mundo un Dios resucitado!

Segueix un altre consell:
No tots els links t'han d'interesssar!

Ampliar aquest text de Renan sobre Maria Magdalena

I a continuació suggereixes:

> Tal vez a esta mujer haya que atribuirle el verdadero origen de la fe cristiana.

Jo, per part meva, des de fa temps vaig preguntant:

> Qui va ser aquell home o aquella dona, que en una d'aquelles comunitats entusiastes plenes de dons de l'Esperit, va fer una pregària al Senyor Jesús el Messies (Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς) oblidant-se de "a glòria de Déu Pare" (εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός)?

Ja et vaig dir un dia que els filipencs no s'oblidaven d'afegir-ho:

Flp 2, 11 i tota llengua confessi
que Jesús, el Messieas, és el Senyor,
a glòria de Déu Pare.

καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται
ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς
εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός.

Com és que els responsables, ja fossin supervisors o diaques (ἐπισκόποι καὶ διακόνοι), d'una d'aquelles comunitats entusiastes no el van tallar d'arrel? Certament, no van ser conscients en aquell moment de fins on s'arribaria…

Aprofitant lectures de Roger Haight i de John Hick (i potser d'algun més) podia dir:

> No va ser la reflexió teològica neotestamentària qui va fer inevitable la doctrina trinitària, potser va ser un simple "*fet*", que en un primer moment passaria totalment desapercebut, qui va engegar el llarg camí vers les disputes sobre les relacions entre Jesús de Natzaret i Déu que

> donaren per resultat -per la intel·ligència o falta d'ella d'uns quants homes- la doctrina trinitària de l'un, dos, tres.

Sí, aquest meravellós joc del "*u*" (**un** Déu / ἕνα Θεόν), del "*dos*" (**dues** naturaleses / ἐν δύο φύσεσιν) i del "*tres*" (en **tres** hipòstasis / ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ἡγουν προσώποις), que els mateixos que el van fabricar van dir que no es podia ni explicar ni comprendre, que era una cosa una mica rara:

inexplicablement i incomprensiblement
ἀφράστως τε καὶ ἀπερινοήτως

Concili d'Efes (any 431)

Des dels primers principis d'aquesta web (finals del segle passat) ho vaig deixar ben clar:

> ...que aquest "*un, dos, tres*" del Déu trinitari és un producte "*a retornar*". Què pinta la Santíssima Trinitat al Txad?

La menció del Txad volia recordar els meus tres anys (1971-1974) de "*missioner*" en aquell país de l'Àfrica subsahariana, on no vaig fer com el meu germà, el jesuïta francès Jean Noël Crespel, el qual el 1r de juny de 1985 a Séhoué, un poble o ciutat de Benin, en la presa de possessió de la seva parròquia, "*de genolls, davant de l'arquebisbe, va proclamar en llengua fongbe, el credo de Nicea*".

"...à genoux, devant l'Archevêque,
énonce en fongbe le symbole de Nicéee"

No era fàcil explicar com es podia donar "*culte d'adoració*" a dues entitats (divines) en una organització amb uns pressupostos netament monoteistes.

Ja fa uns quants anys, el 2010, el que potser es pot considerar "*el teòleg*" de Tarragona (Josep Gil i Ribas) publicava un llibre amb el títol "*LA DIVINITZACIÓ DE JESÚS DE NATZARET*", la presentació del qual va tenir lloc en un local laic. No sé si va ser per decisió del mateix autor o perquè el títol havia aixecat les sospites del bisbe Jaume Pujol Balcells, membre de l'Opus. La veritat és que a la presentació vam ser-hi presents no més de quatre o cinc sacerdots, un d'ells el meu company Paco Xammar.

M'havia preparat una pregunta: el títol significava que la divinització de Jesús era un procés comparable a la divinització dels emperadors romans? Si no recordo malament, la seva resposta em va semblar un voler "*nedar i guardar la roba*".

Veig que tinc dos llibres que toquen aquest tema. L'un és de Larry W. Hurtado, *SEÑOR JESUCRISTO. LA DEVOCIÓN A JESÚS EN EL CRISTIANISMO PRIMITIVO*, publicat per Sígueme el 2008 (títol original: *Lord Jesus Christ. Devotion to Jesus in Earliest Christianity*, 2003); l'altre és de James D.G. Dunn, *DIERON CULTO A JESÚS LOS PRIMEROS CRISTIANOS. LOS TESTIMONIOS DEL NUEVO TESTAMENTO*, per Verbo Divino el 2011 (títol original: *Did the First Christians Worship Jesus? The New Testament Evidence*, 2010)

Veig que Sígueme té un llibre de Larry W. Hurtado que faria diana a la teva "*admiració*": *¿CÓMO LLEGÓ JESÚS A SER DIOS?*, per un assequible preu de 14 euros.

No sé si t'has fixat com el traductor ha canviat el títol del primer llibre esmentat de Larry Hurtado: el "*Lord Jesus Christ*" ha passat a ser "*Senyor Jesucrist*". Una prova que aquest senyor no em llegeix o, si més no, que no ha llegit el meu

"*Jesucrist*" no existeix
en el text original grec

Com que sóc un jubilat em puc dedicar a la investigació: la paraula "*Jesucrist*" surt a les traduccions castellanes (exceptuant la *Nueva Biblia Española*) i catalanes, però no la trobo (com una sola paraula) a les traduccions franceses o angleses, ni tampoc a l'alemanya *Luther Bibel* de 1545, ni a l'oficial dels Països Baixos (la *De Statenvertaling* de 1637). Ni tampoc a la Vulgata llatina que manté, com el text grec, les dues paraules separades.

El meu interès en aquesta qüestió és molt senzill: si parles de "*Jesucrist*", possiblement ningú no t'aixequi la veu; si parles de "*Jesús el Messies*", molt possiblement et diran: "*Escolteu, mestre, que avui dia ja no necessitem messies*".

També és veritat que la paraula grega "*messies*" (Μεσσίας) apareix, al text grec, només a l'evangeli de Joan i només dues vegades (1, 41; 4, 25). A la resta s'utilitza la paraula "*crist*" (Χριστὸς), que guanya per golejada (569 vegades).

Jesús va arribar a ser "déu" (o millor dit, ens ha arribat a nosaltres com a "*déu*") perquè -i no sé si aquesta resposta satisfarà la teva "*admiració*"- va agafar l'autobús de la "*Ruta Nord*", la que passava per Pau, pels neoplatònics, pel Logos de Plotí, per la gran plaça de les "*Els misteris*" i per tantes parades amb noms de déus i deeses…, però si ens hagués arribat a nosaltres per la "*Ruta Sud*", la que passava per Jaume, judeocristians,, ebionites, per aquelles parades d'intercanvi -massa desconegudes per nosaltres (almenys, per mi)- amb el moviment de Mahoma…, un altre gall ens cantaria!!

I potser el bo de Cipriano Salcedo no hagués mort a la foguera i tu no haguessis pogut escriure a DESPUÉS DE CRISTO aquestes paraules:

> A uno de estos últimos, un desconocido, un secundario, simple peón de la sufrida infantería de la historia, Cipriano Salcedo de nombre, condenado en auto de fe en Valladolid, en mayo de 1559, lo ha rescatado Miguel Delibes del olvido en EL HEREJE.

Deixo la paraula a John Hick:

> …grandes males históricos se han validado apelando a la doctrina de la encarnación. Estos males –el antisemitismo, la explotación colonial del Tercer Mundo, el patriarcado occidental, y el complejo de superioridad cristiano hacia otras religiones– no han sido causados por el dogma de la encarnación. Han sido causados por la avaricia, la crueldad y los prejuicios que el cristianismo ha sido incapaz de superar en sus fieles. Pero este capítulo se preocupa no por el hecho de estos males en sí mismos, sino por la manera en que han sido defendidos tomando como base la idea de la divinidad de Jesús.

John Hick
La metáfora del Dios encarnado
Pág. 117

"*Divinitat*" que no ens hagués arribat per la "*Ruta Sud*"

> Puede presumirse con seguridad, que si el medio en el cual la teología cristiana se desarrolló hubiese sido hebraico y no griego, ella no habría producido una doctrina de la encarnación tal como ésta es tradicionalmente comprendida.
>
> John Hick
> *La metáfora del Dios encarnado*
> *Pág. 68*

Ara m'adono que John Hick està aquí citant Geza Vermes (ja saps, el que no va ser admès pels jesuïtes; bé, tampoc pels dominics):

> La expresión '*hijo de Dios*' siempre fue entendida metafóricamente en los círculos judíos. En las fuentes judías, su uso jamás implica la participación de la persona así denominada en la naturaleza divina. En consecuencia, puede presumir-se con seguridad, que si el medio en el cual la teología cristiana se desarrolló hubiese sido hebraico y no griego, ella no habría producido una doctrina de la encarnación tal como ésta es tradicionalmente comprendida.
>
> > In other words, '*son of God*' was always understood metaphorically in jewish circles. In Jewish sources, it use never implies participation by the person so-named in the divine nature. It may in consequence safely be assumed that if the médium in which Christian theology developed had been Hebrew and no Greek, it would not have produced an incarnation doctrine as this is traditionally understood.
> >
> > Geza Vermes
> > *Jesus and the World of Judaism*
> > *Pág 72*

Ens va arribar per la "*Ruta Nord*"...

Passo ara a comentar la teva resposta:

Et recordo aquestes paraules de Manuel Fraijó, a qui tu coneixes molt més i millor que jo. Jo només sé que és "*amic dels meus amics*" i mantinc el present perquè estic segur que, com jo (i com molts altres i moltes altres), el seguirà recordant. Algun correu ens vam entrecreuar a la mort de l'amic (Rafa Yuste) i alguna vegada també ha estat objecte d'algun comentari meu.

Va morir Jesús
com un "marginat"?

Son paraules de 1985 al comentar el seu estudi "*Aproximaciones teológicas a la resurrección de Jesús*" [capítol V de *Jesús y los marginados*].

> ...por lo que se refiere a A. Fierro, no creemos sea necesario justificar la amplia presencia de su pensamiento en estas páginas. Más bien habría que justificar que uno de los mayores teólogos españoles de estos tiempos sea ignorado sistemáticamente por la Iglesia y la teología española y haya tenido que "emigrar" al campo de la psicología; pero, naturalmente, esa justificación tendrían que ofrecerla otros...

Suposo que en tu també serà veritat aquella dita que "*on n'hi ha hagut, sempre n'hi queda*".

Pel que fa als teus consells "*a fuer de viejo*", què vols que et digui?

Pel que fa al primer, al llarg de la vida he anat fent el que he anat podent fer. Ja tinc dit que a Bultmann el llegia al Txad (*Quin millor lloc per desmitologitzar?*), on també llegia Juan de la Cruz (*Quin millor lloc per anar on no saps?*). També tinc dit que en els meus anys d'estudis de teologia vaig anar llegint -resumint-ho a bolígraf- la *Dogmàtica* de Karl Barth. Al Pannenberg, que em recomanes, el vaig llegir -també a bolígraf- els meus primers anys de Tarragona a les estones que les hores de feina em deixaven lliures. Gonzalo Haya em recomanava, mitjançant ATRIO, la lectura de Moingt (L'HOMME QUI VÉNAIT DE DIEU), de qui ja havia llegit -ara ja teclejant l'ordinador- els primers capítols.

Mi respuesta a los comentarios
de Gonzalo Haya en ATRIO

M'has deixat mig al·lucinant en veure Ratzinger a la teva llista. Aquests dies m'he posat a rellegir, en aquests primers minuts de llit, el petit llibre de Paolo Flores d'Arcais (*JESÚS. LA INVENCIÓN DEL DIOS CRISTIANO*), on -ja per començar- assenyala dues mentides de Ratzinger.

1. Por eso es tan sorprendente que sobre un punto hubiera concordia desde el principio [entre los apóstoles]: los sacrificios del templo -el centro cultual de la Torá- habían sido superados.
2. El anuncio de un tiempo de los gentiles forma parte del núcleo del mensaje escatológico de Jesús, un tiempo [que legitima y hace necesaria la fundación de la Iglesia] durante el cual se debe llevar el Evangelio a todo el mundo y a todos los hombres: solo después la historia puede alcanzar su meta.

Pel que fa al teu segon consell: No ets el primer ni és la teva primera vegada que m'animes (alguns, em desafien) a publicar en paper. La meva resposta és força invariable: tot el que jo escric, ja està escrit en llibres, en llibres que es venen a *LA CLARET*. És veritat que algun cop he advertit: "*això no ho he trobat escrit enlloc*", però la suma d'aquestes advertències no arribarien a omplir tres pàgines. Què vols, un llibre de tres pàgines?

El meu ideal no és un llibre, el meu ideal seria *La Barraca* de García Lorca y de Eduardo Ugarte: anar per parròquies i comunitats d'Espanya i durant uns dies (mínim, tres dies) exposar, per exemple, la meva *CATEQUESI SOBRE L'ERROR DEL DÉU ENCARNAT*. Hi hauria, naturalment, altres temes (a escollir). I, com els de *La Barraca*, ho faria de franc, prestant els meus serveis "*voluntaria y gratuitamente*". Però no només per seguir l'exemple de *La Barraca*, sinó per complir amb la norma evangèlica (tot i que només la tingui Mateu):

Mt 10, 8 — De franc ho heu rebut,
doneu-ho també de franc

δωρεὰν ἐλάβετε,
δωρεὰν δότε.

Això no serà obstacle perquè, de manera subtil, els recordi altres normes evangèliques (aquestes del *Document Q*, per cert)

Lc 10, 7 / Mt 10, 8 — Quedeu-vos en aquella casa,
menjant i bevent el que tinguin:
el qui treballa, bé es mereix el seu jornal

ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε
ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ᾽ αὐτῶν·
ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι·

I ara, a esperar les comandes o les invitacions…

Com sempre, molt cordialment

Miquel